

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

Bakalářská práce

2021

Ondřej Čapka

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra politologie

**Menšinové vlády v parlamentních
demokraciích**

Bakalářská práce

Autor práce: Ondřej Čapka

Studijní program: Politologie (B6701)

Vedoucí práce: Mgr. Lucie Charvátová, M.A.

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval samostatně a použil jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Mělníku dne

.....

Ondřej Čapka

Bibliografický záznam

ČAPKA, Ondřej. Menšinové vlády v parlamentních demokraciích, Mělník, 2021. 44 s.
Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií, Katedra politologie. Vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucie Charvátová, M.A.

Rozsah práce: 58 961 znaků s mezerami

Abstrakt

Bakalářská práce se zabývá konceptem menšinových vlád. Cílem práce je pozorovat podmínky, za kterých tyto vlády vznikají ve vybraných parlamentních demokraciích a definovat nejdůležitější predispozice pro vznik úspěšných minoritních vlád. Dílčím cílem práce je zjistit, zda fenomén vzniku menšinových vlád od 2. poloviny 20. století zesílil či naopak. V první kapitole je představena teorie a racionalita menšinové vlády. Druhá kapitola zkoumá jednotlivé země na základě politického systému a zkušeností s menšinovou vládou. Součástí druhé kapitoly je srovnání podílu menšinových vlád v letech 2000–2020 s obdobím popisovaném Kaare Strømem, tedy 1945–1982. Poslední kapitola je zaměřena na komparaci faktorů ovlivňujících vznik menšinových vlád. Metoda použitá v práci je komparativní případová studie.

Abstract

This bachelor thesis focuses on the concept of minority governments. The main objective is to observe and evaluate the conditions under which successful minority governments occur. The partial goal is to detect whether the phenomenon of minority government declined or increased overtime. The thesis is divided into three chapters. The first part introduces the theory and rationality of minority governments. The second consists of case studies of selected countries and examines their specifics in government formations and other variables relevant to this topic. The second part of this chapter is comparison the of share of minority governments between two periods 1945–1982 and 2000–2020. The third chapter compares variables which influence the formation of minority governments. The method used in this thesis is a comparative case study.

Klíčová slova

Menšinová vláda, parlamentní demokracie, vláda, politický systém, stranický systém

Keywords

Minority government, parliamentary democracy, government, political system, party system

Title

Minority governments in parliamentary democracies

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucí bakalářské práce Mgr. Lucii Charvátové, M.A. za trpělivost, cenné rady a podnětné připomínky, které mi během zpracování této práce poskytovala.

Obsah

Úvod.....	10
1 Teoretické ukotvení	12
1.1 Teorie racionální volby menšinových vlád podle Kaare Strøma	14
2 Srovnání menšinových vlád v letech 1945–1982 a 2000–2020.....	16
2.1 Belgie.....	16
2.2 Dánsko	18
2.3 Finská republika	18
2.4 Irská republika	19
2.5 Island	20
2.6 Italská republika	21
2.7 Nizozemsko	22
2.8 Norské království.....	24
2.9 Portugalská republika	25
2.10 Spojené království Velké Británie a Severního Irska	26
2.11 Španělské království	27
2.12 Švédské království	28
3 Komparace parlamentních nastavení	31
Závěr.....	35
Summary	37
Použité zdroje	38
Seznam příloh.....	43

Seznam zkratek

CDA	Christen Democratisch Appèl
DUP	Democratic Unionist Party
PSOE	Partido Socialista Obrero Espaol
PP	Alianza-Partido Popular
PVV	Partij voor de Vrijheid
UP	Unidas Podemos
VB	Velk Británie
VVD	Volkspartij voor Vrijheid en Democratie

Seznam grafů

Graf 1: Procentuální zastoupení menšinových vlád ve zkoumaných zemích v letech 1945–1982 a 2000–2020	30
Graf 2: Menšinové vlády v zemích s negativním parlamentarismem v období 2000–2020....	31
Graf 3: Menšinové vlády v zemích s pozitivním parlamentarismem v období 2000–2020	32

Úvod

Z pohledu zastánců konvenčního přístupu k procesu formování vlády byl koncept menšinové (rovněž minoritní) vlády ve 20. století považován za deviaci, přestože je v mnoha stabilních parlamentních demokraciích častým jevem. Tato bakalářská práce má za cíl představit koncept menšinové vlády jako plnohodnotné alternativy většinové vládní koalice a odpovědět na výzkumnou otázku, jak vznikají úspěšné menšinové vlády ve vybraných parlamentních demokraciích. Úspěšnou rozumíme stabilní vládu, které je vyjádřena důvěra parlamentu, nebo jí není vyjádřena nedůvěra při nástupu do úřadu, a která zároveň není pouhým provizorním řešením do konce volebního období. S použitím prokázaných teorií Strøma a Bergmana, které jsou shrnuty v teoretické části, práce poukazuje na příčiny, na kterých závisí formace a doba trvání menšinových vlád. Vedlejším cílem je zjistit, zda fenomén vzniku menšinových vlád zesílil nebo naopak. Z tohoto důvodu je součástí práce komparace časového období výzkumu Strøma (1945–1982) s obdobím výzkumu bakalářské práce (2000–2020). Společenský význam práce vidím v osvětě chápání menšinových vlád a vysvětlení jejich racionality. Oborově má bakalářská práce za úkol aktualizovat poznatky předešlých výzkumů a pozorovat či odůvodnit případný progres.

Metody použité v této práci jsou dvojího typu. První je případová studie, která bude zkoumat jednotlivé země a jejich instituce. Druhou metodou je metoda komparativní, která je, jak Lijphart (1971, s. 682–683) uvádí, jednou ze základních metod výzkumu společně s metodou statistickou a experimentální. Obě metody lze definovat i jako jednu komparativní případovou studii, jak Karlas (2008, s. 62) uvádí: „*zabývá se soustředěným studiem případů, tedy příkladů určitého jevu,*“ resp. „*zkoumá dva nebo několik případů a provádí jejich srovnávací analýzu.*“

Komparace použita v této práci je dvoufázová. V první fázi se porovnávají podíly menšinových vlád v letech 2000 až 2020 s obdobím zkoumaném Strømem (1945–1982). Práce zkoumá výčet evropských zemí, které jsou průnikem děl Bergmana (1993) a Strøma (1984), jmenovitě Belgie, Dánsko, Finsko, Island, Irsko, Itálie, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Španělsko, Spojené království, Švédsko. Období mezi zkoumanými etapami (1983-1999) práce neřeší z důvodu ponechání si odstupů od publikace děl Strøma a Bergmana. V 90. letech bylo totiž téma racionality menšinových vlád více probíráno a dostalo se do povědomí širší veřejnosti. Tento odstup by mohl při komparaci pomoci ke zvýraznění zjišťované změny. Druhá fáze komparace,

kteřá vychází z informací zjištěných v případových studiích, se týká klíčových konceptů menšinových vlád dle výše zmíněných teorií. Ve sběru dat v období 2000–2020 jsou zahrnuty všechny vlády, které vznikly i před rokem 2000, ale jejich vláda pokračovala i v průběhu roku 2000. Novou vládou se pro účely této práce rozumí pokud: 1) proběhly nové volby, 2) změnil se předseda vlády, 3) změnila se kompozice koalice, 4) status vlády se změnil z většinové na menšinovou či naopak. Úřednické vlády (non-partisan) jsou z výzkumu vyloučeny z důvodu slabé afiliace k politickým stranám. Potíž je v pohledu na vlády, které pokračují ve vládě i po volbách, přestože nemají potřebný mandát, ale např. kvůli politické krizi a neschopnosti složení nové vlády zůstávají u moci. Pro upřesnění metody výpočtu v období 2000–2020 zdůrazňuji, že tento typ vlády práce nebere v potaz a počítá je za součást vlády, která disponovala mandátem k vládnutí v předchozím volebním období. Pokud se v nějaké zemi vyskytne tento typ vlády, je na něj upozorněno v části shrnutí politické situace v zemi.

Práce je rozdělena do tří hlavních kapitol. První kapitola se věnuje teoretickému ukotvení a racionalitě menšinové vlády. V této části jsou charakterizovány hlavní koncepty menšinové vlády, procesy formování a jmenování této vlády, a je vysvětlen rozdíl mezi pozitivním a negativním parlamentarismem. Podkapitola 1.1 představí teorii Kaare Strøma, která se týká racionální volby menšinových vlád a je průlomovým dílem v problematice menšinových vlád. Druhá kapitola se zabývá politickou situací ve zkoumaných zemích. Za účelem porozumění ústavním vztahům v daných zemích představí tato část práce specifika jednotlivých zemí, proces uvádění vlády do úřadu, a shrne politickou situaci v letech 2000–2020. Vzhledem k omezenému rozsahu práce a počtu zkoumaných zemí tato část neobsahuje vyčerpávající přehled dané problematiky, nýbrž vyzdvihuje podstatné charakteristiky politických systémů daných zemí, a poskytuje tak ucelený rámcový pohled, který je pro účely této práce dostačující. Zásadní součástí druhé kapitoly je srovnání počtu menšinových vlád v letech 2000–2020 s obdobím popisovaném Strømem, tedy 1945–1982. Za tímto účelem bude využita zmiňovaná metoda případové studie, v jejíž rámci budou analyzovány dané země a jejich vlády ve vybraném vzorku v daném časovém intervalu. Poslední kapitola je zaměřena na komparaci skupin vlád s rozdílnými typy parlamentarismu, tedy negativním a pozitivním parlamentarismem. Tato část také určuje další faktory, které mohou mít vliv na vznik a úspěšnost minoritních vlád.

1 Teoretické ukotvení

Volby v parlamentních demokraciích jsou tradičním způsobem, jak může občan svobodně a bez následků vyjádřit svůj politický názor. Parlamentní demokracie je demokracie, ve které musí být vláda jakožto exekutiva podporována či alespoň tolerována parlamentem. Z definice vychází, že vláda v parlamentní demokracii musí být tolerována absolutní většinou¹ v parlamentu. V případě, že se parlament vysloví proti vládě, je povinna odstoupit z funkce,² a proto je tato definice důležitá. Explicitně totiž nevyžaduje, aby měla vláda samotná většinové zastoupení v parlamentu (Bergman 1993, s. 56).

Jak uvádí Lijphart (1981, s. 396), ve většinových volebních systémech, kdy se boj zpravidla odehrává mezi dvěma nejsilnějšími politickými subjekty, je logika sestavení vlády triviální záležitostí. Subjekt, který vyhraje má silný mandát k sestavení většinového kabinetu a vládu defacto sestavují již samotní voliči. Popsaný průběh však nebývá pravidlem, objevují se i výjimky. Příkladem může být Spojené království, kde během 2. světové války vyhrála Konzervativní strana, získala většinu v dolní sněmovně (House of Commons), a přesto vstoupila do koalice (Lijphart 1981, s. 396).

Opačně je tomu pak v systému poměrovém, jehož výhodou je zajištění pluralitního zastoupení názorového spektra v parlamentu. Tento systém tedy zajišťuje vyšší počet stran v parlamentu, a implikuje tak nevýhodu v sestavování vládnoucí koalice. Zřídka v poměrovém systému získá jedna strana nadpoloviční většinu hlasů a formace vlády proto vyžaduje tvorbu koalice. Nejsilnější strana proto musí hledat spojence mezi ostatními stranami, které se dostaly do parlamentu. Výsledek, který vznikne díky *coalition formation* (formování koalice) je ovlivněn mnoha aspekty, například alokací ministerských křesel a obsahem koaliční smlouvy. Druhý zmíněný aspekt je potom výsledkem samotného vyjednávání mezi subjekty, které projeví vůli tvořit koalici, což rozhoduje finální kompozici vzniklé koalice (Andeweg, De Winter, Dumont 2011, s. 1).

Pro vítěznou stranu, která nedosáhla nadpolovičního počtu mandátů začíná vyjednávání ihned po volbách. Vítězná strana musí najít kompromis s jiným politickým subjektem a svůj politický

¹ 50 % +1.

² Výjimka Norsko viz. kapitola Norské království.

program poupravit. V tomto případě se jako nejjednodušší řešení jeví spolupráce se stranou, která skončila ve volbách na druhém místě. Vytvoří se tak silná koalice, kterou tvoří pouze dva subjekty a může bez problému prosazovat svůj program v parlamentu. Tímto se zjednoduší vyjednávání, jelikož probíhá pouze mezi dvěma aktéry. Problém tkví v tom, že na druhém místě se většinou umístí hlavní protivník vítězné strany s často opačným politickým názorem a spolupráce je odsouzena k zániku již od začátku (až na výjimky viz Opoziční smlouva). Vítěz voleb tak obrací pozornost na spolupráci se slabšími, avšak programově bližšími politickými subjekty a zde musí učinit řadu kompromisů pro sestavení koalice nehledě na to, že takto musí jednat s dvěma či více partnery.

William H. Riker, zakladatel nového proudu politického myšlení (tzv. positive political theory), byl průlomovým autorem v oblasti politologie. Ve svém díle *The Theory of Political Coalitions*, v němž se inspiruje prací Von Neumanna a Morgensterna (*The Theory of Games and Economic Behavior*), představil využití teorie her v politickém prostředí, konkrétně při vysvětlování procesu sestavování politických koalic. Riker (1962, s. 256) definuje vítěznou koalici následovně: *vítězná koalice je ta, která získala největší váhu* (tedy získala většinu mandátů). Pro tento konvenční postup, kdy koalice, potažmo vláda, musí disponovat většinou v parlamentu existuje alternativa, která není tak vzácným jevem, jak by se mohlo zdát a tou je menšinová vláda.

Menšinová vláda, jak její název prozrazuje, je typem vlády, pro kterou je charakteristické, že nedisponuje většinou v parlamentu. Tento fenomén je nejčastěji vidět v zemích, v nichž má její vznik oporu v ústavě. Parlamentní demokracie jsou rozdílné v mnoha ohledech, liší se například i v regulaci sestavování kabinetu. Z tohoto úhlu pohledu je možné rozdělit fungování parlamentu na dva různé typy podle toho, zda je vláda povinna získat explicitní důvěru parlamentu či nikoliv, tedy zda funguje tzv. negativní a pozitivní parlamentarismus. Tyto koncepty definoval Torbjorn Bergman (1993, s. 56), který vycházel z díla Axela Brusewitz. Brusewitz (1929, s. 327) odůvodnil legitimitu menšinové vlády následovně: *„Je tolerována, a pokud je tolerována, může zůstat v úřadě.“* Klíčem pro fungování menšinové vlády v prostředí negativního parlamentarismu je tedy její tolerance ze strany parlamentu. Hlava státu pověří předsedu vítězné strany k sestavení vlády. Takto sestavená vláda tedy nemusí předstoupit před parlament a požadovat výslovný projev důvěry, a vystavovat se tak riziku, že by její vláda skončila hned na začátku. Vláda je u moci do té doby, dokud jí parlament

explicitně nevyjádří nedůvěru. Funguje tu tedy tzv. presumpce důvěry a je na opozici, aby v případě, že má pocit o nekompetenci vlády dokázala, že vláda nemá důvěru parlamentu.

Opačně je tomu v zemích, kde funguje pozitivní parlamentarismus, tzn. projev důvěry vládě je vyžadován. Příkladem pozitivního parlamentarismu je český politický systém (Brunclík 2009, s. 119). Chronologicky vznikl nejdříve parlamentarismus negativní – při prvních zastoupeních lidu v parlamentech si chtěli panovníci zachovat pravomoc jmenování vlády, která měla větší šanci, když se o důvěře či nedůvěře nehlasovalo. Panovník si tak zachoval relativně silné postavení v legislativním procesu. Státy s dlouhou tradicí parlamentní vlády mají volnější pravidla v procesu sestavování vlády než státy, které jsou nově vzniklé či státy s historií větších sporů co se týče konstitučních problémů.

Ve vzorku zkoumaných zemí se tradice negativního parlamentarismu dle Bergmana (1995, s. 42) uchovala v následujících státech: Dánsko, Finsko³, Island, Norsko, Portugalsko,⁴ Velká Británie a Švédsko. Naopak v ostatních zemích, které tato práce bere v potaz (Belgie, Irsko, Itálie, Nizozemsko, Španělsko) funguje pozitivní parlamentarismus. Mandát vlády musí být explicitně potvrzen parlamentem, jinak řečeno probíhá zde hlasování o investituře, při kterém musí vláda demonstrovat svou legislativní podporu, a to předtím, než se ujme úřadu, případně krátce potom (Rasch, Martin, Cheibub 2015). V obou skupinách najdeme země, jejichž zařazení je sporné a každý autor je řadí jinak, jak je popsáno ve druhé kapitole.

1.1 Teorie racionální volby menšinových vlád podle Kaare Strøma

Výzkum Kaare Strøma zásadně proměnil pohled na relevanci menšinových vlád. Před jeho publikací v roce 1984 nebylo téma menšinové vlády hlavním zaměřením žádné důležité akademické práce (Strøm 1984, s. 200). Na menšinové vlády bylo pohlíženo jako na neefektivní řešení, které nepřispívá demokratickému vývoji a jako na důsledek nestabilních konfliktních politických systémů. Menšinové vlády byly zároveň vnímány jako indikátor vysoké roztržiténosti politického systému v zemi. S tímto tvrzením Strøm nesouhlasil a snažil se změnit pohled na menšinové vlády jakožto konvenční alternativu k většinovým vládám. Oponuje

³ Od roku 2000 je brána jako země s pozitivním parlamentarismem.

⁴ V Portugalsku ovšem probíhá hlasování o programu vlády, který může jakýkoli poslanecký klub napadnout a hlasovat o jeho zamítnutí. Pokud je návrh schválen nadpoloviční většinou poslanců, následuje demise vlády (Kuta, Němec, Pecháček 2013).

zavedeným pravidlům tzv. *size principle* a konceptu minimálně vítězné koalice, které vycházejí z výše zmíněné teorie her dle Rikera. Přestože Strøm pocházel z Norska, které patří do skupiny skandinávských zemí, kde jsou menšinové vlády nejčastějším úkazem, snažil se svou teorii prokázat nejenom v severní Evropě, ale v celoevropském měřítku.

V roce 1984 se Strøm ve své publikaci *Minority Governments in Parliamentary Democracies: The Rationality of Nonwinning Cabinet Solutions* snažil prokázat racionalitu menšinových vlád. Zdůrazňuje, že jeho argumenty se vážou na prostředí, kde funguje stabilní a pokročilá parlamentní demokracie a hlavní politické strany se soustředí na spolupráci. Role opozice by neměla znamenat primárně perzekuci a obtěžování vlády, ale konstruktivní kritiku. Důležitým předpokladem jsou svobodné volby v pravidelných intervalech (Strøm 1984).

Politické strany usilují ve volbách o místo ve vládních úřadech s vidinou lepší výchozí pozice do dalších voleb. Strøm tvrdí, že to má za následek zájem o podílení se na tvorbě politiky, což implikuje, že aktéři by ve vlastním zájmu měli brát politiku vážně. Tento postup představuje jisté odklonění od teorie koalic, podle které je hlavním cílem dostat se do úřadu. Ale tento jiný pohled znamená, že pokud je pro strany snaha podílet se na tvorbě politiky primárním cílem, nemusí být za každou cenu součástí vlády. Být součástí vlády sice politické straně poskytuje výhodnější výchozí pozici pro tvorbu legislativy. Na tu však může mít nemalý vliv i opozice. Tento fakt platí o to více, pokud situace skončí menšinovou vládou. Opozice má v takovém případě větší vyjednávací potenciál a větší šanci prosazovat svůj program než s vládou většinovou. Politické strany strategicky přemýšlejí o budoucích cílech a vstup do vlády automaticky neznamená posílení politické podpory ze strany veřejnosti. Z empirie můžeme pozorovat opak – vstup do vlády většinou znamená ztrátu v příštích volbách a posílení opozice. Vládní strana/koalice je totiž více na očích a je přísněji hodnocena očima veřejnosti – projevuje se tzv. *inkubencií efekt (incumbency effect)*. Ze strategického hlediska tak nemusí být vždy výhodné být součástí vlády. Ideální podmínky pro vytvoření menšinové vlády jsou podle Strøma (1984) následující:

- Potenciální vliv opozice na tvorbu politiky
- Vyrovnané vyhlídky stran do budoucích voleb

Strøm (1984) dále tvrdí, že za výše zmíněných podmínek silné opozice a vyrovnaných voleb budou menšinové vlády stále častějším úkazem.

2 Srovnání menšinových vlád v letech 1945–1982 a 2000–2020

Tato část má za cíl prezentovat důvody, proč minoritní kabinetů byly či nebyly častým výsledkem povolebních vyjednávání a poukázat na specifika jednotlivých zemí. Je důležité definovat fundamentální charakteristiky politického systému ve zkoumaných zemích, abychom porozuměli ústavním vztahům v daných státech. V zemích, kterými se tato práce zabývá, funguje parlamentní systém, jinými slovy funguje zde parlamentarismus.⁵ Vzhledem k počtu zkoumaných zemí nebudou dopodrobna rozebrány všechny vlády v uplynulém období, ale spíše rámcově popsány minoritní vlády v období 2000–2020. V poslední řadě bude počet minoritních vlád v letech 2000–2020 porovnán s počtem menšinových vlád v období 1945–1982, které popisuje Kaare Strøm (1984). Pokud není uvedeno jinak, veškerá data týkající se počtu a kompozice vlád v období 2000–2020 byla čerpána z databázi *Who Governs Europe* (Casal Bértoa 2021) a *ParlGov* (Döring a Manow 2020). Údaje o počtu a typu vlád v letech 1945–1982 byly převzaty z výzkumu provedeného Kaare Strømem (1984). Kromě pouhého porovnání čísel se v této kapitole zkoumá, co mohlo být příčinou poklesu nebo růstu procentuálního zastoupení menšinových vlád v jednotlivých zemích. Získané informace pomohou nalézt odpověď na výzkumnou otázku, jak vznikají úspěšné menšinové vlády.

2.1 Belgie

Belgické království je monarchie, kde funguje parlamentní demokracie a parlamentarismus pozitivní. Od roku 1993, kdy vešla v platnost nová ústava, se kvorum pro získání důvěry parlamentu zvýšilo na absolutní většinu (Strøm, Müller, Bergman 2003, s. 259–260). Při hlasování o nedůvěře vládě musí opozice podat protinávrh a ten musí mít absolutní podporu většiny. Jedině tak mohou donutit vládu k demisi, funguje tu tzv. *negative majority rule* (Cheibub, Martin, Rasch 2019, s. 28). Belgický systém a formování jeho vlády je specifický ještě z důvodu poměrného zastoupení Vlámských a Valonských poslanců, kteří zastupují dvě hlavní jazykové skupiny v zemi – francouzštinu a vlámsštinu. Politika je v Belgii vysoce decentralizovaná a institucionální prostředí politického systému⁶ také příliš nenahrává vyjednávání o podobě koalic (Strøm, Müller, Bergman 2003). Všechny tyto skutečnosti ztěžují

⁵ Tento pojem interpretuje Sartori (1994) jako formu vlády, kde má parlament výsadní postavení oproti dalším institucím a ten vládě exekutivní moc pouze propůjčuje.

⁶ Federalizace a povinné zastoupení členů z různých jazykových skupin.

vyjednávání o vládě. Důsledkem je fakt, že Belgie drží několik nelichotivých rekordů. Příkladem může být doba bez vlády během parlamentní krize v období 2010–2011, kdy Belgie byla bez vlády 541 dní. Tento rekord byl navíc téměř překonán v roce 2019, kdy byla vláda sestavena až 494 dní po volbách. Sestavování vlády představuje pro belgické strany zpravidla velký problém, vládnoucí koalice jsou velmi křehké a často skončí předčasnými volbami.

V období 2000–2020 se v Belgii u vlády vystříдалo celkem 11 kabinetů, z nichž jedna vláda byla úřednická a tři menšinové. Všechny tři menšinové vlády vládly v průběhu posledních tří let, první dvě byly výsledkem politické krize, zatímco třetí výsledkem krize pandemické. První z nich⁷ vznikla kvůli rozporům v imigrační politice a z původní většinové koalice se jedna z politických stran⁸ rozhodla z koalice vystoupit. Důsledkem byla ztráta většiny v dolní komoře a půl roku do voleb byla u moci menšinová vláda zbylých koaličních partnerů. Druhá menšinová vláda byla ve stejném složení a pokračovala po volbách, probíhala totiž výše zmíněná politická krize a trvalo 494 dní, než vznikla nová vláda. Jedná se o tak dlouhou dobu, že ji lze považovat za legitimní vládu. Zatím poslední minoritní vláda v Belgii vznikla v reakci na krizi spojenou s nemocí covid-19 a trvala od března do října 2020. Ani jedna ze zmiňovaných minoritních vlád tedy nebyla plnohodnotnou vládou, která by vládla celé své volební období. Všechny byly pouhým provizorním řešením.

V období zkoumaném Strømem (1945–1982) byl poměr minoritních vlád 14 % – pouhé čtyři z celkových 29 byly vlády menšinové. V tomto období byly navíc vlády povinny žádat o důvěru i senát, tudíž musely projít dvojím testem a vznik vlády byl více komplikovaný. Když toto období porovnáme s obdobím vlád, které byly u moci v rozmezí let 2000–2020, ve kterém byl poměr minoritních vlád 27 %⁹ sledujeme tu nárůst o 13 %. Tento nárůst je zčásti zapříčiněn i faktem, že od roku 1995 nemusí vláda žádat o důvěru i horní komoru parlamentu a vznik menšinové vlády je tak zjednodušen. Na druhou stranu všechny zmiňované menšinové vlády byly pouze provizorním řešením a nejednalo se o stabilní dlouhodobou vládu.

⁷ Předseda vlády Michel (2018–2019).

⁸ Nieuw-Vlaamse Alliantie – vlámská nacionalistická strana.

⁹ 3 z celkových 11 (Strom 1990).

2.2 Dánsko

Dánsko tvoří společně s Faerskými ostrovy a Grónskem Dánské království. Parlament Dánska je jednokomorový a označuje se jako Folketinget. Jedná se o parlamentní demokracii, kde funguje negativní parlamentarismus. Pokud platí Bergmanova hypotéza, že negativní parlamentarismus má za následek častější vznik menšinových vlád (Bergman 1993, s. 61), je Dánsko zářným příkladem. Dánsko je rekordmanem v procentuálním počtu menšinových vlád, a to nejen v Evropě, ale i ve světě. Pro Dánsko jsou charakteristické prvky přímé demokracie, jako například časté vypisování referenda při důležitých změnách či úpravách ústavy. Schválení v referendu je dokonce povinností pro některé konstituční změny. Jelikož vláda zpravidla nedisponuje většinou, musejí její členové nepřetržitě vyjednávat o návrzích a schvalování zákonů s ostatními stranami zastoupenými v parlamentu. Negativní parlamentarismus, středové strany, které si konzistentně udržují silnou pozici¹⁰, vliv opozice na tvorbu politiky a tradice – to jsou čtyři hlavní důvody, proč jsou menšinové vlády v Dánsku tak často u moci. Je tu vysoká fragmentace stranického systému, v parlamentu je zastoupeno 10 až 12 stran, nicméně toto číslo je zkruseno povinným zastoupením dvou členů z Faerských ostrovů a dvou z Grónska.

Ve zkoumaném období 2000–2020 se u moci vystřídalo 10 kabinetů, z nichž všechny měly menšinové zastoupení v parlamentu. Přestože v tomto období byly vyhlášeny předčasné volby několikrát, většina menšinových vlád byla víceméně stabilní. Potvrdily se předpoklady pro vznik a efektivní vládu menšinových vlád.

V období 1945–1982 bylo Dánsko vyhodnoceno jako země s největším podílem menšinových vlád, konkrétně 87 % (Strøm 1990). V období 2000–2020 dosáhl podíl menšinových vlád 100 %. Při komparaci obou období si tedy Dánsko tradici vysokého zastoupení menšinových vlád zachovalo, a dokonce dosáhlo maximální hodnoty, tedy 100 %. V tomto případě můžeme predikovat podobný fenomén i v nadcházejících letech.

2.3 Finská republika

Finsko si představíme jakožto zástupce skandinávských zemí první. Státy spadající do této skupiny mají společný poznávací znak politického systému – unikameralismus. Finsko na

¹⁰ Venstre a Socialdemokratiet, alespoň jedna z těchto dvou stran byla součástí každé vlády od roku 1920.

rozdíl od sousedních států však vykazuje známky parlamentarismu pozitivního, což je dáno úlohou prezidenta, který navrhne kandidáta na post premiéra. O tomto návrhu je následně v parlamentu hlasováno a pokud obdrží většinu, je jmenován premiérem. Tomuto procesu předchází jednání o podobě vlády a vládním programu. Výsledky hlasování tlumočí prezidentovi předseda parlamentu, na jehož radách prezident premiéra navrhuje (Kuta, Němec, Pecháček 2013, s. 7). Od změn v ústavě, které vstoupily v platnost v roce 2000, se Finsko posunulo více k parlamentní demokracii. Do té doby měl silnou pozici prezident, a tak byl systém země často popisován jako poloprezidentský (Rasch 2011, s. 2). Finský parlament zpravidla patří mezi ty s nejvyšší fragmentací stran a je v něm zastoupeno obvykle osm až deset stran (Strøm, Müller, Bergman 2003, s. 303). Tato skutečnost při hlasování o důvěře před nástupem do úřadu komplikuje sestavení menšinové vlády.

Od roku 2000 ve Finsku vládlo celkem 14 vlád a za celých dvacet let se ani jednou nezformovala menšinová vláda. Přestože se finský parlamentarismus změnil z negativního na pozitivní až úpravou ústavy v roce 2000, menšinová vláda byla naposledy u moci v roce 1976. To znamená, že Finsko již více než 40 let nenásleduje tradici sousedních států s vládou menšinových kabinetů. V datech Strøma je procento menšinových vlád v období 1945–1982 37 %. Jelikož se v období 2000–2020 nezformovala ani jedna menšinová vláda, podíl je logicky 0 %. Finská vláda se již dlouhou dobu opírá o většinu v parlamentu a její stranický systém je tak polarizovaný, že podíl opozice či tolerance vlády by pro nevládnoucí strany neměl žádný smysl.

2.4 Irská republika

Irsko je zástupce skupiny zemí, kde funguje pozitivní parlamentarismus. Parlament je bikamerální a o důvěře vládě se hlasuje prostou většinou v dolní komoře Parlamentu zvaném Dáil. Nejdříve se hlasuje o předsedovi vlády, kterého navrhuje prezident.¹¹ Pokud navrhnutý předseda vlády uspěje, následuje hlasování o kompozici kabinetu (Rasch, Martin, Cheibub 2015, s. 124). Formace vlády v Irsku je tak podmíněna dvojitým hlasováním.

¹¹ Ten je volen přímo.

V době po 2. světové válce se dlouhou dobu střídala u moci vláda strany Fianna Fáil a koalice strany Fine Gael s menšími partnery. Specifikem je i prostupnost politických uskupení mezi dvěma rozdílnými státy – Irskou republikou a Severním Irskem. Ústava totiž umožňuje občanům užívat práva obou zemí. Sinn Féin je příkladem strany, která operuje hlavně v Severním Irsku, ale je aktivní na celém ostrově.

Během let 2000 až 2020 vládlo v Irsku devět kabinetů, z nichž tři byly menšinové. Přes nastavení, které by nemělo napomáhat ke vzniku minoritních vlád (Bergman 1993; Strøm 1990) můžeme v Irsku pozorovat několik případů. V posledních pěti letech byly dva případy minoritní vlády Fine Gael s Independent Alliance. Během vládnutí této koalice v roce 2017 předseda vlády Enda Kenny odešel z politiky a nahradil jej Leo Varadkar, který se stal nejmladším předsedou vlády v irské historii. Tato menšinová vláda vydržela u moci do voleb v roce 2020 (Döring, Manow 2020).

Přes pozitivně nastavený parlamentarismus v Irsku vznikají menšinové vlády relativně často, v období 1945–1982 každá 3. vláda vládla menšinou (33 %) (Strøm 1990). V porovnání s novějším vzorkem je mírný nárůst o 4 % na 38 %. Irsko zaznamenalo pokles počtu získaných mandátů silných politických stran a i zpravidla nejsilnější strana Fianna Fáil je nucena vládnout v koalici.¹² Aktuálně je u moci koalice v bezprecedentním složení – dvě historicky nejsilnější strany Fianna Fáil a Fine Gael společně s Green Party vládou většinou. V posledních 15 letech zaznamenala nacionalistická strana Sinn Féin obrovský růst preferencí a ve volbách 2020 se jí podařilo obsadit druhou příčku. Strany Fianna Fáil a Fine Gael však již před volbami vyloučily koalici se Sinn Féin, poměr menšinových vlád v Irsku tak zůstává podobný. Systém neprošel výraznější změnou, můžeme tu pozorovat vyrovnávání sil nejsilnějších stran. Otázkou zůstává, jak dlouho bude trvat růst nacionalistické strany Sinn Féin.

2.5 Island

Islandský parlament *Alþingi* je považován za nejstarší na světě. V zemi funguje negativní parlamentarismus, protože v ústavě není ukotvena povinnost hlasovat o nedůvěře vládě. Přesto je zde tradice většinových vlád, což je dáno, podobně jako u Nizozemska, tradicí. Možnost

¹² Poprvé až v roce 1989.

kdykoliv vyjádřit vládě nedůvěru má každý z členů parlamentu a pokud návrh podpoří prostá většina přítomných poslanců, vláda je povinna podat demisi. Island tak patří mezi nejstarší parlamentní demokracie, a protože má prezident pravomoc odvolat vládu, je občas označován za poloprezidentský systém (Strøm, Müller, Bergman 2003, s. 413). V posledních letech se začíná stranický systém více fragmentovat, z klasického počtu kolem čtyř až pěti stran se v posledních volbách dostalo do sněmovny osm (Döring, Manow 2020).

Island nemá žádné formální povinnosti hlasovat o důvěře či nedůvěře vlády před jejím nástupem, přesto jsme se zde, podobně jako ve Finsku, nesetkali za posledních 20 let s téměř žádnou menšinovou vládou. Jedinou menšinovou vládou z celkových 12 v období 2000–2020 byla vláda premiérky Jóhanny Sigurðardóttir v roce 2009, která byla u moci necelé tři měsíce. Po volbách se jí podařilo složit druhou vládu, které předsedala, ale ta už byla většinová, stejně jako zbylých deset vlád.

V období 1945–1982 byly na Islandu z celkových 17 vlád čtyři menšinové, což činí 24 %. To by znamenalo, že Island má tradici s menšinovými vládami. Když ale zkoumáme jejich životnost, zjistíme, že ani jedna nevydržela u moci déle než jeden rok a fungování menšinové vlády se neosvědčilo. Ve zkoumaném období 2000–2020 se objevila, jak bylo výše zmíněno, pouze jedna menšinová vláda, která byla u moci pouze necelé tři měsíce a byla jen provizorním řešením do voleb. Všechny ostatní vlády byly většinové a díky jedné menšinové jejich podíl v období 2000–2020 činí 9 %. Lze tedy pozorovat pokles jejich vzniku o 14 %. Island je zařazen do skupiny s negativním parlamentarismem, ale představuje ve své skupině výjimku, což je dáno ostatními normami a pravidly, která mohou být v důsledku silnější než povinné hlasování o investituře.

2.6 Italská republika

Itálie je parlamentní demokracie s fragmentovaným stranickým systémem. Itálie má ve formování vlády tři základní charakteristiky: 1) O investituře se hlasuje v obou komorách parlamentu, Poslanecké sněmovně a Senátu republiky, a to do 10 dnů od nástupu do úřadu. Z toho pro nás vyplývá, že parlamentarismus je pozitivní. 2) Hlasuje se o celém kabinetu, nikoli pouze o premiérovi. 3) V obou komorách se hlasuje prostou většinou – jediný rozdíl je, že v Senátu se zdržení se hlasování počítá jako hlas proti (Russo 2015, s. 139). Důvod, proč

byla ústava takto napsána je zajistit vládě silnou legitimitu. Dvojitý hlasování o investituře je zase za účelem vytvoření stabilní většiny v obou komorách parlamentu. O investituře se vždy hlasuje ex post.

Od roku 2000 se v Itálii vystřídalo 13 kabinetů, z toho jeden úřednický, dva menšinové a deset většinových. Oba menšinové následovaly po sobě, přičemž první z nich skončil rezignací premiéra Massima D'Alema po prohře v regionálních volbách. Na jeho místo se dostal nezávislý Giuliano Amato, který vládu vedl do dalších voleb. V posledních dvaceti letech se tedy potvrzuje, že institucionální nastavení nahrává tvorbě většinových vlád.

V Itálii se za období 2000–2020 menšinová vláda vyskytla v 17 % případů, což při pozitivním nastavení a ztíženém bikamerálním hlasování o investituře dává smysl. Zarážející je však pokles o 26 % v komparaci s obdobím 1945–1982, kdy podíl menšinových vlád dosáhl 42 %. Vysvětlení je takové, že do 90. let 20. století byly menšinové vlády u moci v době krize a během vyjednávání o nové, stabilnější koalici. Opozicí v této době byla komunistická strana,¹³ která neměla legitimitu vládnout a menšinová vláda byla jediným způsobem, jak zajistit zemi vládu v průběhu krize (Russo 2015, s. 150).

2.7 Nizozemsko

Nizozemsko jako jednou ze čtyř zemí Nizozemského království, má vlastní vládu a parlament a funguje zde také parlamentní demokracie. Popis formování vlády v případě Nizozemska je obtížný. Jedná se totiž o nezvyklý případ, protože z ústavy ani ze zákona jasně nevyplývá, jak má jmenování vlády přesně probíhat. Ústava popisuje, že ministři musí být inaugurováni, nicméně není popsán proces, jak se do tohoto stádia dostat (Krouwel, Koedam 2015, s. 253–255). Celý proces se opírá o zvyklosti a tradice, oporu v podobě rámcového postupu ústava neobsahuje (Bergman 1993, s. 57). V Nizozemsku je normou a preferovanou formou vlády ta většinová. Vláda není vystavena povinnému hlasování o důvěře před nástupem do úřadu. Nicméně zvyklostí je, aby byla vláda nejen tolerována, ale i podpořena většinou. Z toho důvodu ji Bergman (1995) řadí do skupiny s pozitivním parlamentarismem. Sestavování vlád po volbách je podobně jako v Belgii běh na dlouhou trať a doba jmenování vlády zpravidla

¹³ Partito Comunista Italiano.

patří k těm nejdelším. Délka vyjednávání po volbách je způsobena fragmentací, polarizací politických stran a absencí předvolebních koalic (Louwerse, Aelst 2013, s. 7). Není zde žádná strana, která by si konzistentně a zejména dominantně udržovala pozici nejsilnější strany. Při volbách je také velmi nízký limit pro získání mandátu (zhruba 2/3 procenta), což má za následek mnohočetné, ale v mnoha případech slabé zastoupení politických stran v parlamentu. V Nizozemsku často dochází k předčasným volbám, koalice jsou křehké a často se rozpadají před koncem volebního období.

V období 2000–2020 se u vlády vystřídal sedm kabinetů a objevila se pouze jedna menšinová vláda, která vznikla po předčasných volbách v roce 2010 v reakci na světovou finanční krizi. Tato minoritní vláda složená z VVD¹⁴ a CDA¹⁵ se těšila toleranci PVV,¹⁶ která však trvala pouze do jednání o úsporných opatřeních. Předseda PVV Geert Wilders se po několikátýdenním vyjednávání rozhodl ukončit toleranci vlády, která dva dny na to podala demisi. Přestože tato menšinová vláda nedokázala vydržet až do příštích voleb, v případě Nizozemska to není neúspěch, ale spíše obvyklý výsledek pozorovatelný i u většinových vlád. Překvapivým faktem zůstává, že i přes relativně příhodné podmínky ke vzniku minoritních vlád¹⁷ je jejich zrod vzácným úkazem. Lze pozorovat pět dalších vlád, tzv. *Continuation caretaker cabinets*, které dovládly do voleb v důsledku rozpadu koalice. Avšak tento typ vlády, jak je uvedeno v úvodu, není předmětem výzkumu, počítají se tedy jako součást předchozího kabinetu.

V předchozím období 1945–1982 bylo u moci 17 % (Strøm 1990) menšinových vlád, v kontrastu se zkoumaným obdobím 2000–2020 se tento podíl snížil na 14 %. Přes časté vyhlášení předčasných voleb je počet vlád relativně nízký, což je zapříčiněno i dlouhou vyjednávací dobou, během které zůstává předchozí vláda u moci. Na příkladu Nizozemska lze pozorovat upřednostnění tradice před ústavním nastavením, což v důsledku komplikuje zrod menšinových vlád.

¹⁴ Volkspartij voor Vrijheid en Democratie.

¹⁵ Christen Democratisch Appèl.

¹⁶ Partij voor de Vrijheid.

¹⁷ Myšleno institucionálním nastavením government formation.

2.8 Norské království

V Norsku je praktikován negativní parlamentarismus, tudíž vláda je u moci, dokud opozice neprokáže opak. Určitým specifikem Norska je proces, který následuje po úspěšném hlasování o nedůvěře vlády. Po vyslovení nedůvěry vládě v ostatních zemích běžně následuje její demise, v případě Norska však ústava tuto povinnost vládě neukládá, což bylo v historii několikrát demonstrováno. Norsko je parlamentní demokracií, přestože postrádá několik definujících faktorů, jako je například zmiňované rozpuštění parlamentu po vyslovení nedůvěry vládě (Strøm, Müller, Bergman 2003, s. 548). Parlament je zde jednokomorový a de iure byl jednokomorový vždy, ale do roku 2009 fungoval v podstatě bikamerálně. V roce 2007 bylo rozhodnuto o zrušení vnitřního rozdělení, které vstoupilo v platnost v roce 2009. V Norsku král podle ústavy hraje silnou roli v sestavování vlády, nicméně od roku 1928 dbá pouze na doporučení a výsledky parlamentních vyjednávání a aktivně se nepodílí. Kvůli absenci rámcového nastavení formování norské vlády je tento proces popisován jako *free-style bargaining* (Strøm, Narud 2003 s. 533).

Od roku 2000 se v Norsku vystřídalo u moci deset vlád a sedm z nich bylo zformováno menšinově. Do roku 2017 vlády zůstaly celé volební období ve stejném složení bez výrazných problémů. Současná vláda od posledních voleb má stále stejnou premiérku, ale kompozice vlády se měnila. Za první dva roky vlády se postupně připojily dvě nové strany a v tomto složení tvořily většinovou vládu, ale rok poté jedna strana odstoupila a vláda se opět nemohla opřít o většinu v parlamentu.

Norsko je společně s Dánskem a Švédskem považováno za země s nejvyšším počtem zastoupení menšinových vlád. V letech 1945–1982 vláda skončila menšinovým zastoupením v 56 % případů (Strøm 1990), v období 2000–2020 se podíl menšinových vlád zvýšil na 70 %. Pro tak vysoké zastoupení menšinových vlád je zásadní nastavení negativního systému i nepřítomnost povinné demise při projevení nedůvěry. Norsko má velké zkušenosti s menšinovou vládou u moci a systém se zdá být funkční. Otázkou je, zda bude politický systém stabilní i do budoucna a jak se změní dosud dominantní postavení Det norske Arbeiderparti.

2.9 Portugalská republika

Parlamentní demokracie v Portugalsku začala fungovat až v roce 1976, kdy se prosadila demokratická ústava. V Portugalsku je relativně silná pozice prezidenta, kterému je vláda odpovědná. Prezident zároveň může kdykoliv rozpustit parlament s výjimkou šesti měsíců po volbách a šesti měsíců do konce prezidentova mandátu (Kuta, Němec, Pecháček 2013, s. 9). Parlament je jednokomorový a funguje zde, podobně jako ve Švédsku, negativní parlamentarismus, avšak s rozdílem, že v Portugalsku se hlasuje ex post a pokud většina nehlasuje proti, vláda zůstane u moci (Cheibub, Martin, Rasch 2019, s. 10). Po jmenování předsedy vlády prezidentem, který rozhoduje podle výsledků voleb a rozprav s předsedy stran, má pověřená vláda povinnost do 10 dnů od jmenování předstoupit před parlament a představit mu svůj vládní program. Ten může kterýkoliv poslanec napadnout a vyvolat hlasování o jeho zamítnutí, pro které je potřeba výše zmíněná absolutní většina proti.

V období 2000–2020 se u moci v Portugalsku vystřídal devět vlád, z toho čtyři většinové a pět menšinových. Jedna z menšinových vlád trvala necelý měsíc – v roce 2015 opozice využila možnosti zamítnutí vládního programu a uspěla. Prezident poté jmenoval jiného předsedu vlády, který už byl schopen sestavit menšinovou vládu, která vydržela celé volební období až do roku 2019. Pokaždé menšinovou vládu sestavila strana Partido Socialista, která v ní až na neúspěšnou vládu v roce 2015 byla sama. I v současnosti v Portugalsku vládne menšinový kabinet.

V období 1945–1982, respektive 1976–1982, kdy se v krátkém čase vystřídal nezvykle velký počet vlád (osm, z nichž pouze jedna menšinová), byl podíl minoritních vlád pouhých 13 %. Za pozorované období 2000–2020 bylo 56 % vlád menšinových. Poměr menšinových vlád mezi dvěma zmiňovanými obdobími vykazuje 43% nárůst. V prvopočátcích restituce portugalské demokracie byla častá změna vlád pochopitelná, jelikož jak stranický, tak politický systém nebyl stabilní a stále se vyvíjel. Negativní nastavení systému napomáhá vzniku menšinových vlád, zamítnutí vládního programu bylo úspěšné pouze jednou, a to v roce 2015, kdy musela menšinová vláda podat demisi. Následně paradoxně nastoupila též menšinová vláda, opozice, která zamítnutí vládního programu a následnou vládní rezignaci prosadila. Trend častého sestavování menšinových vlád v Portugalsku, jak se zdá, zesiluje.

2.10 Spojené království Velké Británie a Severního Irska

Britský typ neboli westminsterský model kopíruje ideální formu parlamentní demokracie, jak si ji představuje Strøm (2000, s. 268–269). Parlament je dvoukomorový a skládá z Dolní sněmovny a Sněmovny lordů. Královna pověřuje sestavením vlády zpravidla předsedu nejsilnější strany v dolní komoře parlamentu. Většinový volební systém v jednomandátových obvodech vede k tomu, že silné strany¹⁸ ovládnou většinu křesel v parlamentu. Určení typu parlamentarismu podle dělení Bergmana je složitější. Sám Bergman (a následně i Siaroff) řadí Velkou Británii (VB) do skupiny s negativním parlamentarismem, oba však přiznávají, že toto zařazení je diskutabilní. Hlasování o nedůvěře předsedovi vlády bylo možné vyvolat až ex post po jmenování vlády během tzv. *Queen's Speech vote* (Saalfeld 2003, s. 629–630). V roce 2011 vešel v platnost *Fixed-term Parliaments Act 2011*, který upřesňuje datum voleb a mění důležitost tradičního hlasování (*Queen's Speech vote*). Vláda je povinna rezignovat pouze tehdy, když je výsledně hlasováno o důvěře či nedůvěře vlády. Pokud vláda prohraje *Queen's Speech vote*, dostane se bezpochyby pod obrovský tlak, ale není povinna rezignovat (Kelso 2015, s. 45–46).

Volební systém ve VB napomáhá k vytváření většinových jednostranných vlád, v posledních letech se však tento fenomén mění. V dolní komoře se daří získat vysoký počet mandátů i dalším stranám,¹⁹ které ubírají hlasy tradiční Conservative Party a Liberal Democrats. V důsledku žádná z nich nezíská většinu a je nucena jít do koalice s menšími stranami nebo vládnout bez většiny. Od konce 2. světové války byla u moci koalice, nikoliv pouze jedna strana, jen jednou, a to v roce 2010.²⁰ Z 10 vlád od roku 2000 byly menšinové dvě, respektive jedna, ale změnil se předseda vlády. Menšinová vláda Theresy May, po jejím odstoupení Borise Johnsona, se opírala o podporu Democratic Unionist Party (DUP).

Velká Británie se v období popisovaném Strømem řadila k zemím s nejnižším zastoupením menšinových vlád, přestože měla negativně nastavené formování vlády. Vysvětlení je jednoduché – volební systém má tendenci produkovat většinové vlády jedné strany (Bergman 1993, s. 60). V porovnání s novějším obdobím (2000–2020) je poměr menšinových vlád 2 ku 8, což vychází na 20 %. Sledujeme tu mírný nárůst, ale nominálně je

¹⁸ V případě VB se jedná o dvě strany: Labour Party a Conservative and Unionist Party.

¹⁹ Především nacionalistickým jako je například Scottish Nationalist Party (SNP).

²⁰ Conservative Party a Liberal Democrats.

počet stejný jako za předchozí, delší období (1945–1982). Jak jsem již uvedl, menšinová vláda Theresa May, kde došlo pouze k personální změně předsedy vlády, ale počítaná je jako dvě, vznikla za podpory DUP a následkem snižujícího se počtu mandátů dvou nejsilnějších stran je možné, že pokud se nezmění úbytek voličů hlavních stran, v budoucnu se setkáme s dalšími menšinovými vládami.

2.11 Španělské království

Ve Španělsku, podobně jako v Portugalsku, došlo k restaurování demokracie v 70. letech 20. století, konkrétně v roce 1978, kdy byla přijata demokratická ústava. Jedná se o parlamentní monarchii a v čele státu je král. Parlamentarismus je nastaven pozitivně, je zde přítomno povinné hlasování o investituře. I Španělsko má své specifikum ve formování vlády. Aby vláda vyhrála hlasování, musí pro důvěru hlasovat absolutní většina. V případě, že dostatečný počet hlasů nezíská, pokračuje se ve druhém kole hlasování, které se musí odehrát do 48 hodin od prvního. V tomto druhém kole hlasování jsou podmínky podstatně ulehčené, stačí totiž většina prostá (Ajenjo 2015, s. 153). Stranický systém pomáhá vzniku menšinových vlád, je rozdělen na regionální a státní strany. Silné státní strany si tak prostřednictvím ústupků regionálním stranám mohou „koupit“ toleranci vlády v parlamentu. Ústava dále omezuje možnost rozpuštění parlamentu do jednoho roku od nástupu nové vlády, což má napomáhat stabilitě nově vzniklé vlády (Juberías 2003, s. 579–580).

Ve Španělsku se od roku 2000 vystřídalo osm vlád, z nichž pouze dvě byly vlády s většinou v parlamentu, zbylých šest bylo menšinových. Z šesti menšinových vlád byla pětkrát u moci jedna z nejsilnějších stran (PSOE²¹ a PP²²), která se opírala v hlasování o investituře vždy o hlasy menších stran zastoupených v parlamentu. Až v roce 2020 do vlády oficiálně vstoupily další strany v aktuální menšinové vládě premiéra Pedra Sáncheze, ve které jsou zastoupeny čtyři strany – vedle PSOE se ve vládě objevila aliance UP²³ (koalice 3 levicových stran). Tato vláda využila druhého kola a získala důvěru prostou většinou. Do roku 2015 byly vlády relativně stabilní, v roce 2015 však začaly politické krize a často se měnila kompozice vlád.

²¹ Partido Socialista Obrero Español.

²² Alianza-Partido Popular.

²³ Unidas Podemos.

Ve Španělsku se stejně jako v Portugalsku počítají až vlády ke konci 70. let. Na rozdíl od Portugalska však byla ve Španělsku situace poněkud klidnější a počet vlád se za pětileté období (1977–1982) vyšplhal na čtyři. Přes pozitivní parlamentarismus je podíl menšinových vlád nezvykle vysoký (75 %). Tento typ vlád ale nebyl stabilní a životnost nebyla příliš vysoká, a proto průkaznost v tomto období není zřetelná. V porovnáním s delším obdobím 2000–2020 se ovšem nic nezměnilo a stejné procento, tedy 75 %, zůstává. Důvod, proč se i přes pozitivní nastavení vyskytuje tak vysoký počet menšinových vlád je možné vysvětlit zmíněným ulehčeným získáním důvěry ve druhém kole hlasování a podporou regionálních stran, které zpravidla nevstupují do koalice, ale pouze hlavní vládu podporují výměnou za podporu politiky těchto menších stran.

2.12 Švédské království

Švédsko je hned po Dánsku země, kde jsou menšinové vlády častěji u moci než vlády většinové, přestože zde funguje pozitivní parlamentarismus. V problematice zařazení Švédska dle typu parlamentarismu panuje mezi akademiky neshoda. Bergman Švédsko klasifikuje jako negativní parlamentarismus, Siaroff z důvodu povinného hlasování jako pozitivní, přičemž nebere v potaz, že je hlasování nastaveno negativně. V 70. letech se ve Švédsku měnil politický systém, horní komora parlamentu a role monarchy v procesu formování vlády se zrušila (Wockelberg 2015, s. 248–249). Roli monarchy při jmenování premiéra převzal předseda parlamentu, který ho po volbách a diskusi se stranami navrhuje. Ve Švédsku je hlasování o nedůvěře před nástupem k moci ovšem je nastaveno negativně.²⁴ Siaroff (2018) sice kvůli přítomnosti povinného hlasování označuje švédský systém za pozitivní, nicméně nevyhrát hlasování je díky nastavení systému vzácností, a proto je možné tento systém považovat za negativní parlamentarismus.

Švédsko si ze vzorku zemí udržuje nejnižší počet vlád za posledních 20 let, a to pouze šest. Toto číslo samo o sobě napovídá, že politická situace ve Švédsku je stabilní. Pouze jedno volební období (2010–2014) byla u moci většinová vláda, všechny ostatní byly menšinové. Abych demonstroval negativní formaci vlády ve Švédsku, uvedu jako příklad vládu, která nastoupila v roce 2019. Premiér Lofven v roce 2018 neuspěl v hlasování o nedůvěře, kdy se proti vyjádřilo 204 z celkových 349 poslanců. O pár měsíců později již uspěl, přestože

²⁴ Absolutní většina musí hlasovat proti.

hlasovalo 153 proti vládě a pouze 115 pro, 77 poslanců se ale zdrželo a absolutní většina se tak proti vládě nevyšlovala (Cheibub, Martin, Rasch 2019, s. 10). Těchto případů, kdy vláda vyhrála hlasování, přestože proti ní hlasovalo více poslanců, než ji podpořilo, najdeme ve Švédsku více.²⁵

Švédsko je vedle Dánska stálíci na prvních pozicích zemí, kde jsou menšinové vlády u moci častěji než vlády většinové. V poválečné éře až do roku 1982 bylo 10 z 19 vlád menšinových, tedy 53 % (Strøm 1990). Od roku 2000 se z celkového počtu pouhých šesti vlád podařilo získat většinu pouze jednou, a to když se proti zpravidla vládní straně sociálních demokratů²⁶ utvořila koalice čtyř stran. Této koalici se podařilo ve stejném složení, i když bez většiny v parlamentu, vládnout i v dalším volebním období. Zbylých pět vlád bylo tedy menšinových, což činí 83 %. Sledujeme tu druhý nejvyšší nárůst, a to o 31 %. Jak bylo již zmíněno, ve Švédsku je sice povinné hlasování o investituře, nicméně pravidla jsou nastavena negativně a absolutní většina se musí vyslovit proti. Tato skutečnost v důsledku napomáhá vzniku menšinových vlád více nežli úplná absence hlasování. Ve Švédsku dlouhodobě vznikají úspěšné menšinové vlády.

V komparaci časového období výzkumu Strøma (1945–1982) s obdobím výzkumu bakalářské práce (2000–2020) sledujeme mírné navýšení průměru celkového počtu menšinových vlád z 38 % v letech 1945-1982 na 42 % v letech 2000–2020 (viz Příloha 1 a 2). Nejvyšší pokles menšinových vlád je pozorovatelný ve Finsku, a to o 37% v důsledku ústavních změn. Další země, ve kterých došlo ke značnému poklesu jsou Itálie a Island, k zanedbatelné změně došlo v Nizozemsku poklesem o necelá 3 %. V těchto čtyřech případech tedy došlo ke snížení procentuálního zastoupení menšinových vlád. Ve Španělsku je poměr menšinových a většinových vlád totožný jako v raných letech parlamentní demokracie v zemi – stále se pohybuje na vysoké úrovni 75 %. Ve všech ostatních zkoumaných případech došlo ke zvýšení pozorovaného jevu. Nejvyšší skokový nárůst je v Portugalsku (o 43 %) a Švédsku (o 31 %). U zbytku zkoumaných zemí bylo zvýšení minimální. Dánsko a Norsko, které měly vysoké zastoupení minoritních vlád již v minulosti, tento trend potvrdily a vysoký podíl si zachovaly i v období 2000–2020, v případě Dánska tento podíl dosáhl dokonce 100 %. Belgii pomohly ke zvýšení o 13 % tři menšinové vlády, které se v posledních 5 letech vystřídalily u moci kvůli

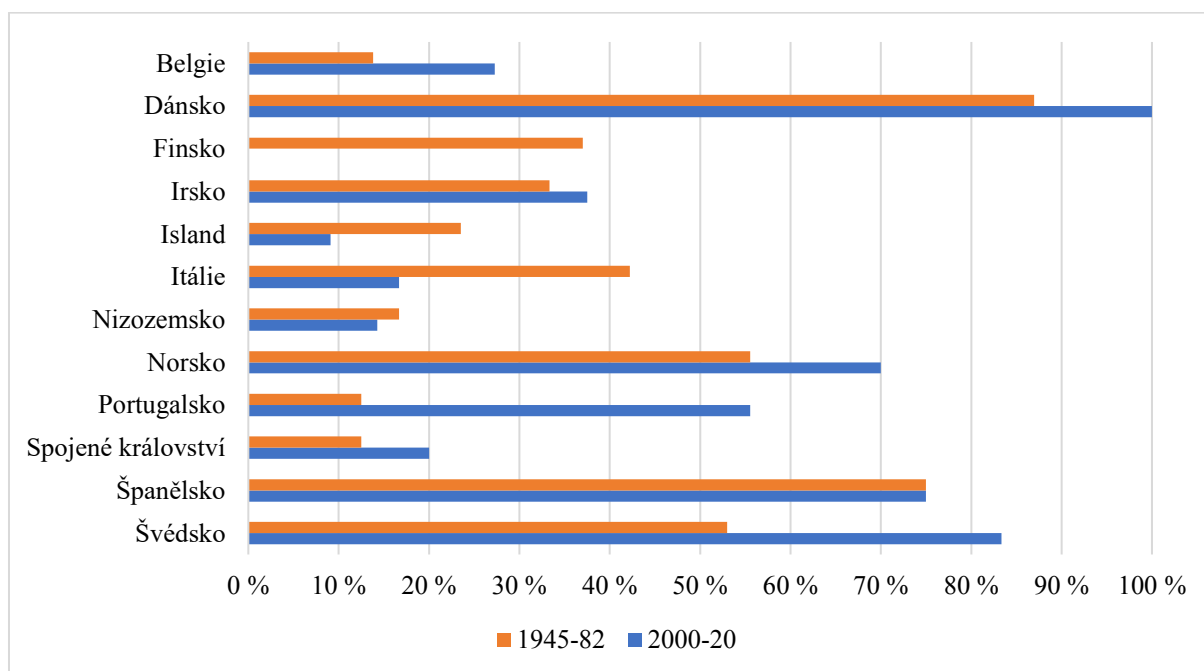
²⁵ Rok 1978 obsahuje extrémní případ, kdy kandidát na premiéra Ola Ullsten byl podpořen pouhými 39 poslanci, 215 se zdrželo, a přesto se Ullsten ujal úřadu.

²⁶ Socialdemokraterna.

důvodům popsaným v podkapitole věnované Belgii. Ve zbývajících zemích, tedy Irsku a VB, se jedná o zvýšení v jednotkách procent.

Veškerá data uvedená v této kapitole týkající se procentuálního zastoupení menšinových vlád ve srovnávaných obdobích, tedy v letech 1945–1982 a 2000–2020, jsou pro přehlednou vizualizaci demonstrována v Grafu 1. Podrobnější data týkající se této kapitoly jsou shrnuta v Příloze 1 a Příloze 2.

Graf 1: Procentuální zastoupení menšinových vlád ve zkoumaných zemích v letech 1945–1982 a 2000–2020.

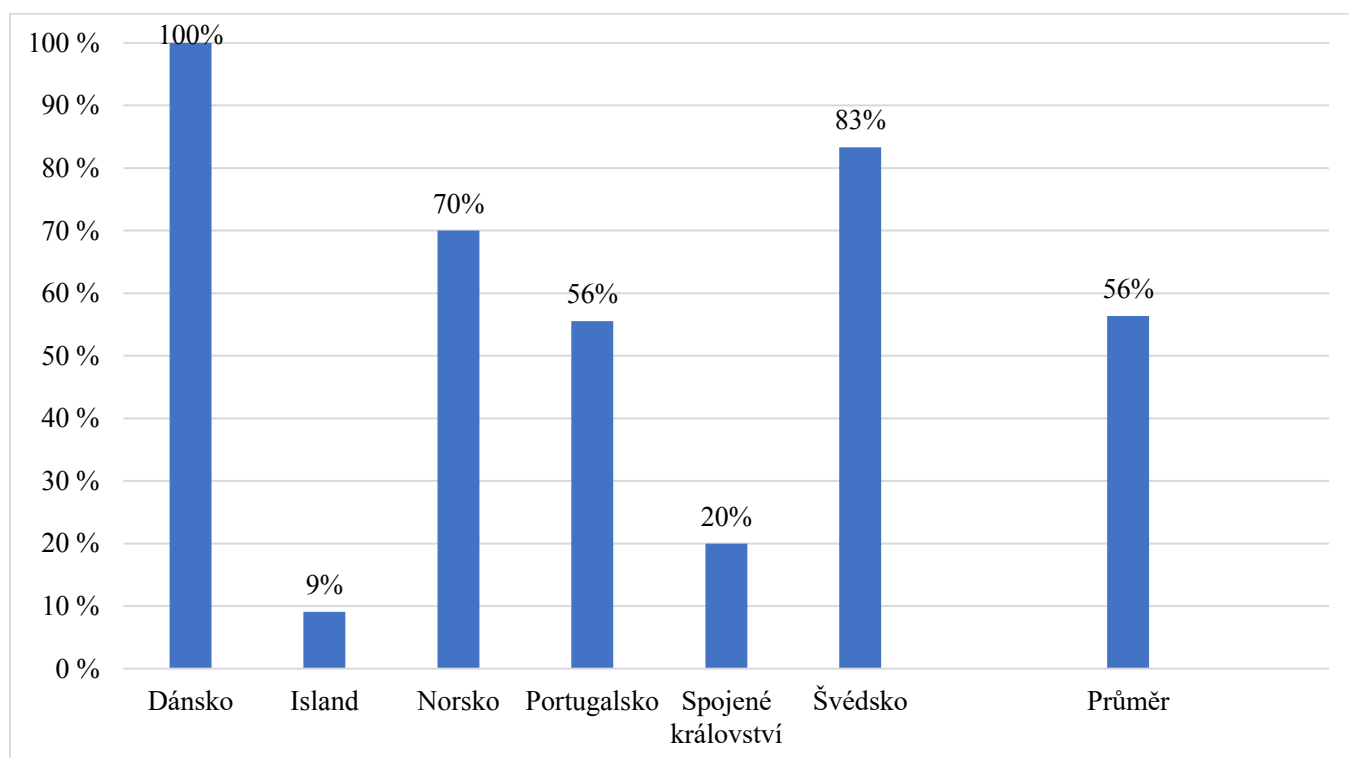
Zdroj dat: Casal Bértoa 2021, Döring a Manow 2020

3 Komparace parlamentních nastavení

Tato kapitola bakalářské práce komparuje skupiny vlád s negativním a pozitivním parlamentarismem. Z výše popsaných případů vychází najevo, že samotné nastavení, podle kterého se země na tyto dvě skupiny dělí nestačí na odpověď výzkumné otázky, jak vznikají úspěšné menšinové vlády. V komparaci skupin negativního a pozitivního parlamentarismu jsou popsány další faktory, které mají vliv na vznik a úspěšnost menšinových vlád.

Při porovnání četnosti výskytu menšinových vlád v rámci skupin je v období 2000–2020 zřejmá určitá korelace s negativním parlamentarismem. Ve skupině zemí s negativním nastavením²⁷ bylo 56 % vlád menšinových (viz Graf 2). Ve druhé skupině je průměrná hodnota 28 % (viz Graf 3). V obou kategoriích najdeme země, které snižují průměr dané skupiny.²⁸ Jedná se o deviantní případy a ve zbytku této kapitoly budou rozvedeny možné důvody, proč se tyto případy liší od zbytku skupiny.

Graf 2: Menšinové vlády v zemích s negativním parlamentarismem v období 2000–2020.

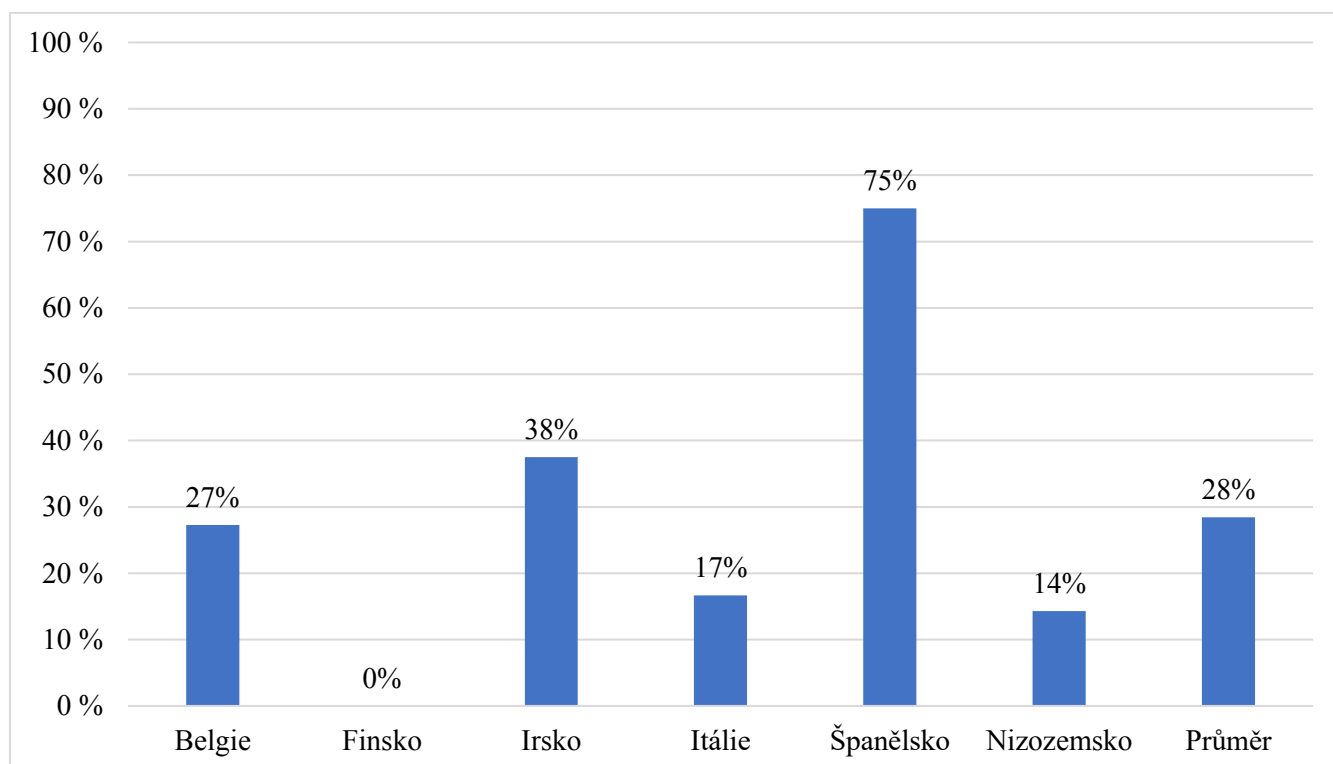

Zdroj dat: Casal Bértoa 2021, Döring a Manow 2020

²⁷ Dánsko, Island, Norsko, Portugalsko, Velká Británie, Švédsko.

²⁸ Island ve skupině s negativním parlamentarismem a Irsko se Španělskem v pozitivní skupině.

Graf 3: Menšinové vlády v zemích s pozitivním parlamentarismem v období 2000–2020.

Zdroj: Casal Bértoa 2021, Döring a Manow 2020

Negativní parlamentarismus je definován již v první kapitole, má ovšem několik typů. V případových studiích lze pozorovat u několika zemí s tímto typem nastavení určité rozdílnosti. Hlavní rozdílem je přítomnost hlasování nebo jeho úplná absence. Země s negativním parlamentarismem, kde je přítomné povinné hlasování, ale podmínky jsou nastaveny negativně, jsou Portugalsko a Švédsko.²⁹ Ve zbytku zemí s negativním parlamentarismem žádné hlasování o důvěře neprobíhá.³⁰ Negativní nastavení má vliv nejen na formování menšinových vlád v poměrném volebním systému,³¹ ale i na celkovou politickou kulturu v zemi. Oba typy přesto spojuje definice Bergmana (1993, s. 57): *Není na vládě, aby prokázala, že má podporu parlamentu, ale je na parlamentu, aby prokázal, že vládu nepodporuje.*

Variace parlamentarismu pozitivního spočívá v druhu většiny při hlasování o investituře, podle kterého lze země s pozitivním parlamentarismem rozdělit na dvě skupiny. V první skupině je potřeba získat prostou většinu parlamentu, s tím se setkáme např. u Finska, Itálie a Irska.

²⁹ Jak je zmíněno v předchozí kapitole, nastavení systému připomíná spíše parlamentarismus negativní, přestože ho Siaroff popisuje jako pozitivní.

³⁰ Opět výjimka Nizozemsko a Island, kde je hlasování o důvěře konvencí, ale není povinné.

³¹ Pro VB nemá vzhledem k většinovému systému takovou váhu.

Do druhé skupiny zemí patří Belgie a Španělsko³², kde vláda musí vyhrát absolutní většinou. U pozitivního parlamentarismu lze pozorovat rozdílnost i v předmětu povinného hlasování o důvěře. O vládním programu se hlasuje v Belgii. Ve Španělsku a Irsku se hlasuje o předsedovi a programu vlády, ve Finsku o předsedovi vlády a seznamu ministrů a v Itálii o vládě jako celku.

Nesmíme zapomenout, že menšinové vlády vznikají i díky politické kultuře a historické tradici. Lépe se skládají v zemích, kde je s nimi zkušenost než v zemích, kde jsou normou většinové vlády. Příkladem budiž Island, který má dobré předpoklady ke vzniku menšinových vlád, přesto se tu tento typ neosvědčil a většinové vlády jsou tradičním vyústěním tvorby kabinetu (Strøm 1990). V Nizozemsku se například hlasuje o důvěře ze zvyklosti, přestože ústava takovou povinnost neukládá.

Podle Sartoriho (1976) má vliv na vznik menšinových vlád i fragmentace stranického systému. Podle něj se v situaci, kdy se do parlamentu dostane vysoký počet stran, snižuje šance na sestavení většinové koalice. Naopak směrem ke dvoustranickému politickému systému by měl počet většinových vlád stoupat. Jak jsme mohli pozorovat u Finska, samotná fragmentace stranického systému neprokazuje kauzalitu s tvorbou menšinových vlád. S tímto tvrzením souhlasí rovněž Kaare Strøm (1984). Samotná fragmentace podle něj není dostatečný indikátor, avšak je s ní spojena polarizace stranického systému. Fragmentace se zaměřuje na kvantitativní rozdělení křesel jednotlivými stranami v parlamentu. Polarizace naopak zohledňuje distanci stran různých ideologií zastoupených v parlamentu.

Polarizace společně s fragmentací mají obvykle za následek neochotu politických stran vyjednávat o společné vládní koalici. Výsledkem neshody může být menšinová vláda. Větší váhu má polarizace samotná. Vliv fragmentace a částečně i polarizace může být zneutralizován přítomností silné středové strany.³³ Středová strana, která je součástí menšinové vlády lépe hledá podporu v prosazování jednotlivých legislativních změn ad hoc.

Když se vrátíme k ideálním podmínkám pro vznik menšinových vlád podle Strøma, další podmínkou je vliv opozice na tvorbu politiky, což závisí na počtu stálých legislativních výborů

³² V případě Španělska vládě v druhém kole stačí vyhrát hlasování prostou většinou.

³³ Jak je tomu např. v Dánsku a Norsku.

v dolní komoře parlamentu (Strøm 1984). To souvisí i se spoluprací opozice, která nebude primárně poškozovat vládu a snažit se o projev vyjádření nedůvěry, ale konstruktivně vyjednávat o svém programu a respektovat postavení vlády. Strany v opozici by si měly být vědomy, že nedokázaly získat silný mandát a tolerují menšinovou vládu s vyhlídkami na vylepšení své vlastní pozice do dalších parlamentních voleb (Strøm 1990). Při absenci této podmínky se můžeme často setkat s tzv quasi-minoritní vládou (Andeweg, De Winter, Dumont 2011, s. 201), která se navenek tváří jako menšinová vláda, ale má strukturální podporu většinové koalice.

Závěr

Bakalářská práce se zabývala problematikou menšinových vlád v parlamentních demokraciích, rozdílů v jejich formaci a úspěšnosti v závislosti na prostředí, ve kterém vznikají. Hlavním cílem této práce bylo představení konceptu menšinových vlád jakožto alternativy většinových vládních koalic a nalezení odpovědi na výzkumnou otázku, jak vznikají úspěšné menšinové vlády ve vybraných parlamentních demokraciích. Na základě poznatků, které vyplynuly z této práce lze konstatovat, že úspěšné menšinové vlády vznikají za přítomnosti následujících čtyř hlavních předpokladů.

Prvotní predispozice pro vznik úspěšné menšinové vlády je institucionální nastavení systému, které napomáhá vzniku menšinových vlád, tj. vykazování prvků negativního parlamentarismu. Díky němu nemusí vláda disponovat většinou v parlamentu. Takto nastavený systém jako samotný však nepostačuje, jak jsme mohli pozorovat u několika deviantních příkladů.³⁴ Negativní parlamentarismus není monolitický a má více podob, jak je vysvětleno ve 3. kapitole. Druhým předpokladem je slabá fragmentace a polarizace stranického systému. Třetím předpokladem je umožněný vliv opozice na tvorbu politiky a posledním je tradice a historická zkušenost s minoritní vládou.

Jak tedy vznikají úspěšné menšinové vlády ve vybraných parlamentních demokraciích? Perfektním příkladem je Dánsko, kde v posledních 20 letech dosáhl podíl menšinových vlád 100%. Negativně nastavená pravidla pro vznik menšinové vlády, přítomnost silných středových stran, znatelný vliv nevládních stran na tvorbu politiky skrze parlamentní výbory, spolupráce stran napříč politickým spektrem a historická zkušenost jsou hlavní důvody, proč se v Dánsku úspěšné menšinové vlády tak často vyskytují. Je otázkou dalšího zkoumání, zda by se převzetí všech ústavních i konvenčních pravidel osvědčilo i v jiném státě. Není však zřejmé, který ze zmiňovaných předpokladů má větší váhu než ostatní, jelikož každá země je specifická svým stranicko-politickým systémem. Obecně lze však tvrdit, že pro vznik úspěšných minoritních vlád by systém dané země měl ideálně vykazovat všechny uvedené predispozice.

³⁴ Island, Velká Británie.

Dílním cílem této bakalářské práce bylo prostřednictvím komparativní metody a případové studie zjistit, zda fenomén vzniku menšinových vlád oproti období 1945–1982 zesílil či naopak oslabil. Za tímto účelem byla v druhé kapitole provedena komparace dat o počtu menšinových vlád ve vybraných evropských parlamentních demokraciích mezi obdobími zkoumaným Kaare Strømem (1984), tedy 1945–1982, a obdobími zkoumaným v této práci, tedy 2000–2020. Konkrétní země zahrnuté v komparaci byly vybrány na základě děl Bergmana (1993) a Strøma (1984). Na základě provedené komparace lze obecně konstatovat, že fenomén formace menšinových vlád v období 2000–2020 oproti období 1945–1982 zesílil. Přestože se jev minoritních vlád u moci ve zkoumaných zemích objevuje v průměru častěji, není možné jasně prokázat kauzální vztah mezi nárůstem těchto případů a osvětou v problematice menšinových vlád, která se ve větší míře objevuje od počátku 90. let minulého století.

Summary

This bachelor thesis examined the formation and success of minority governments and the environment where they occur. It introduced minority government as an alternative to the conventional majority government. From this analysis it can be observed that there are four main conditions which influence the success of this type of government.

The first condition is the institutional setting such as negative parliamentarism. The government is forced to step down only if the majority in the parliament explicitly wins vote of no confidence. This condition alone is not sufficient, as we could observe in the case of deviant cases. The second condition is to not have a very fragmented and polarized political system. The third is for the opposition to have the potential influence for policy making and the last is tradition and experience with minority governments. The best example according to the thesis is Denmark. 100 % of governments since 2000 have been minority governments. Denmark meets all of the conditions mentioned. It is not clear however which of those four conditions is more influential, each country is specific by its political-party system. Generally speaking, it can be said that for successful minority government occurring, all of the conditions mentioned above should be met.

The partial goal of this thesis was to compare the quantity of minority governments between the two periods of 1945–1982 and 2000–2020. From the research that has been carried out, it is possible to conclude that the phenomenon of minority government increased. There is not a clear causal relationship between the rising number and education of the public on this topic which took place in 1990 s’.

Použité zdroje

1. AJENJO, Natalia, 2015. Why Minority Governments in Spain? How the Party System Undermines Investiture Rules. In: *Parliaments and Government Formation: Unpacking Investiture Rules* [online]. Oxford University Press, s. 153–164 [cit. 2021–03–22]. ISBN 978-01-9874-701-7. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198747017.001.0001>.
2. ANDEWEG, Rudy, DE WINTER, Lieven a DUMONT, Patrick, 2011. *Puzzles of Government Formation: Coalition Theory and Deviant Cases* [online]. 1st ed. United Kingdom: Taylor & Francis Group [cit. 2021–03–17]. ISBN 978-02-0300-781-5. Dostupné z: <https://ebookcentral.proquest.com/lib/vsep/detail.action?docID=672436>.
3. BERGMAN, Torbjörn, 1993. Formation rules and minority governments. *European Journal of Political Research* [online]. **23**(1), 55–66 [cit. 2021–02–18]. ISSN 1475-6765. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1475-6765.1993.tb00348.x>.
4. BERGMAN, Torbjörn, 1995. *Constitutional Rules and Party Goals in Coalition Formation: An Analysis of Winning Minority Governments in Sweden* [online]. Department of Political Science, Umeå University [cit 2021–04–27]. ISBN 978-91-7191-016-5. Dostupné z: <https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:148336/FULLTEXT02>.
5. BRUNCLÍK, Miloš, 2009. Negativní parlamentarismus: cesta k efektivnějšímu fungování parlamentního režimu? *Acta Politologica* [online]. **1**(2), 118–141 [cit. 2021–03–18]. ISSN 1803-8220. Dostupné z: https://acpo.fsv.cuni.cz/ACPOENG-15-version1-brunclik_01_02_merged.pdf.
6. BRUSEWITZ, Axel, 1929. Vad menas med parlamentarism? Ett försök till typologisk bestämning. *Statsvetenskaplig Tidskrift* [online]. **32**(4), 323–334 [cit. 2021–03–17]. ISSN 0039-0747. Dostupné z: <https://journals.lub.lu.se/st/article/view/2639/2214>.
7. CASAL BÉRTOA, Fernando, 2021. *Who Governs Europe* [online]. University of Nottingham. [cit. 2021–03–18]. Dostupné z: <https://whogoverns.eu/>.

8. CHEIBUB, José Antonio, MARTIN, Shane a RASCH, Bjørn Erik, 2019. Investiture rules and formation of minority governments in European parliamentary democracies. *Party Politics* [online]. **27**(2), 351–362 [cit. 2021–04–11]. ISSN 1460-3683. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1354068819850447>.
9. DÖRING, Holger a MANOW, Philip, 2020. *Parliaments and governments database (ParlGov)* [online]. [cit. 2021–03–18]. Dostupné z: <http://www.parlgov.org/>.
10. JUBERÍAS, Carlos Flores, 2003. Spain: Delegation and Accountability in a Newly Established Democracy. In: *Delegation and Accountability in Parliamentary Democracies* [online]. Oxford University Press, s. 573–593 [cit. 2021–03–22]. ISBN 978-01-9829-784-0. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/019829784X.001.0001>.
11. KARLAS, Jan, 2008. Komparativní případová studie. In: *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích* [online]. Praha: Portál, s. 62–91 [cit. 2020–12–19]. ISBN 978-80-7367-385-7. Dostupné z: https://dl1.cuni.cz/pluginfile.php/503754/mod_resource/content/1/drulak_jak_zkoumat_politiku.pdf.
12. KELSO, Alexandra, 2015. Parliament and Government Formation in the United Kingdom: A Hidden Vote of Investiture? In: *Parliaments and Government Formation: Unpacking Investiture Rules* [online]. Oxford University Press [cit. 2021–03–24]. ISBN 978-01-9874-701-7. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198747017.001.0001>.
13. KROUWEL, André a KOEDAM Jelle, 2015. Parliamentary Parties in the Netherlands. In: *Parliaments and Government Formation: Unpacking Investiture Rules* [online]. Oxford University Press [cit. 2021–03–22]. ISBN 978-01-9874-701-7. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198747017.001.0001>.
14. KUTA, Martin, NĚMEC, Jan a PECHÁČEK, Štěpán, 2013. *Způsoby jmenování vlády*. Srovnávací studie č. 1.228 [online]. Praha: Parlamentní institut [cit. 2021–02–17]. Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=1&t=4>.

15. LIJPHART, Arend, 1971. Comparative Politics and the Comparative Method. *The American Political Science Review* [online]. **65**(3), 682–693 [cit. 2021–01–14]. Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1955513>.

16. LIJPHART, Arend, 1981. Power-sharing versus Majority Rule: Patterns of Cabinet Formation in Twenty Democracies. *Government and Opposition* [online]. **16**(4), 395–413 [cit. 2021–02–14]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1111/j.1477-7053.1981.tb00319.x>.

17. LOUWERSE, Tom a AELST, Peter Van, 2013. *The exceptional Belgian case? Government formation duration in comparative perspective* [online]. [cit. 2021–01–14]. Dostupné z: http://www.absp.be/wp-content/uploads/2015/03/louwerse_the_state_of_the_federation_2013.pdf.

18. RASCH, Bjørn Erik, 2011. *Chapter 2 Why Minority Governments ? Executive-Legislative Relations in the Nordic Countries* [online]. [cit. 2021–04–14]. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/265036764_Chapter_2_Why_Minority_Governments_Executive-Legislative_Relations_in_the_Nordic_Countries.

19. RASCH, Bjørn Erik, MARTIN, Shane a CHEIBUB, José Antonio, 2015. *Parliaments and Government Formation: Unpacking Investiture Rules* [online]. Oxford University Press [cit. 2021–03–22]. ISBN 978-01-9874-701-7. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198747017.001.0001>.

20. RIKER, William H., 1962. *The Theory of Political Coalitions*. New Haven: Yale University Press, 292 s.

21. RUSSO, Federico, 2015. Government Formation in Italy. In: *Parliaments and Government Formation: Unpacking Investiture Rules* [online]. Oxford University Press [cit. 2021–03–22]. ISBN 978-01-9874-701-7. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198747017.001.0001>.

22. SAALFELD, Thomas, 2003. The United Kingdom: Still a Single ‘Chain of Command’? The Hollowing Out of the ‘Westminster Model’. In: *Delegation and Accountability in*

- Parliamentary Democracies* [online]. Oxford University Press [cit. 2021–03–22]. ISBN 978-01-9829-784-0. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/019829784X.001.0001>.
23. SARTORI, Giovanni, 1994. Parliamentary systems. In: *Comparative Constitutional Engineering* [online]. London: Palgrave Macmillan, s. 101–119 [cit. 2021–03–10]. ISBN 978-1-349-22861-4. Dostupné z: <https://doi.org/10.1007/978-1-349-22861-4>.
24. SIAROFF, Alan, 2018. *Comparative European Party Systems: An Analysis of Parliamentary Elections Since 1945* [online]. 2nd ed. London: Routledge [cit. 2021–03–17]. ISBN 978-13-1571-369-4. Dostupné z: <https://doi.org/10.4324/9781315713694>.
25. STRØM, Kaare, 1984. Minority Governments in Parliamentary Democracies: The Rationality of Nonwinning Cabinet Solutions. *Comparative Political Studies* [online]. **17**(2), 199–227 [cit. 2021–04–12]. ISSN 1552-3829. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0010414084017002004>.
26. STRØM, Kaare, 1990. *Minority Government and Majority Rule*. Cambridge University Press, 304 s. ISBN 978-05-2137-4316.
27. STRØM, Kaare, 2000. Delegation and accountability in parliamentary democracies. *European Journal of Political Research* [online]. **37**(3), 261–290 [cit. 2021–04–08]. ISSN 1475-6765. Dostupné z: <https://doi.org/10.1023/A:1007064803327>.
28. STRØM, Kaare, MÜLLER, Wolfgang C. a BERGMAN, Torbjørn, 2003. *Delegation and Accountability in Parliamentary Democracies* [online]. Oxford University Press [cit. 2021–03–22]. ISBN 978-01-9829-784-0. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/019829784X.001.0001>.
29. STRØM, Kaare a NARUD, Hanne Marthe, 2003. Norway: Virtual Parliamentarism. In: *Delegation and Accountability in Parliamentary Democracies* [online]. Oxford University Press [cit. 2021–03–22]. ISBN 978-01-9829-784-0. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/019829784X.001.0001>.

30. WOCKELBERG, Helena, 2015. Weak Investiture Rules and the Emergence of Minority Governments in Sweden. In: *Parliaments and Government Formation: Unpacking Investiture Rules* [online]. Oxford University Press [cit. 2021-03-24]. ISBN 978-01-9874-701-7. Dostupné z: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198747017.001.0001>.

Seznam příloh

Příloha č. 1: Počet menšinových vlád v období 1945–1982 (tabulka)

Příloha č. 2: Počet menšinových vlád v období 2000–2020 (tabulka)

Přílohy

Příloha č. 1: Počet menšinových vlád v období 1945–1982.

1945–1982					
Země	Většinová vláda	Menšinová vláda	Úřednická vláda ³⁵	Celkový počet vlád	Podíl menšinových vlád
Belgie	25	4	0	29	14 %
Dánsko	3	20	0	23	87 %
Finsko	19	11	7	30	37 %
Irsko	10	5	0	15	33 %
Island	13	4	0	17	24 %
Itálie	26	19	0	45	42 %
Nizozemsko	15	3	0	18	17 %
Norsko	8	10	0	18	56 %
Portugalsko	7	1	4	8	13 %
Spojené království	14	2	0	16	13 %
Španělsko	1	3	0	4	75 %
Švédsko	9	10	0	19	53 %
Celkem	150	92		242	
Podíl menšinových vlád celkem (aritmetický průměr)					38 %

Zdroj dat: Strøm 1984, s. 202.

³⁵ Úřednické vlády (non-partisan) nejsou do celkového počtu vlád započítány z důvodu slabé afiliace k politickým stranám viz Úvod.

Příloha č. 2: Počet menšinových vlád v období 2000–2020.

2000–2020					
Země	Většinová vláda	Menšinová vláda	Úřednická vláda ³⁶	Celkový počet vlád	Podíl menšinových vlád
Belgie	8	3	1	11	27 %
Dánsko	0	10	0	10	100 %
Finsko	14	0	0	14	0 %
Irsko	5	3	0	8	38 %
Island	10	1	0	11	9 %
Itálie	10	2	1	12	17 %
Nizozemsko	6	1	0	7	14 %
Norsko	3	7	0	10	70 %
Portugalsko	4	5	0	9	56 %
Spojené království	8	2	0	10	20 %
Španělsko	2	6	0	8	75 %
Švédsko	1	5	0	6	83 %
Celkem	71	45		116	
Podíl menšinových vlád celkem (aritmetický průměr)					42 %

Zdroj dat: Casal Bértoa 2021, Döring a Manow 2020.

³⁶ Úřednické vlády (non-partisan) nejsou do celkového počtu vlád započítány z důvodu slabé afiliace k politickým stranám viz Úvod.